

Đăng ký bản quyền cho bao bì hàng hóa tại Việt Nam: Có thể xử lý xâm phạm không?

Thiết kế bao bì sản phẩm có thể được đăng ký như một tác phẩm để được hưởng quyền tác giả. Chủ sở hữu, Công ty công nghệ ở Thâm Quyển, Trung Quốc sau khi được cấp Giấy chứng nhận Đăng ký Bản quyền, đã thương mại hóa sản phẩm gắn “thiết kế bao bì” đó. Như vậy, “thiết kế bao bì” này hoạt động như một dấu hiệu (nhãn hiệu) để công chúng, người tiêu dùng nhận diện nguồn gốc của sản phẩm chăm sóc răng miệng của công ty này với các sản phẩm cùng loại của các tổ chức, cá nhân khác. Trường hợp này có thể khẳng định rằng, “thiết kế bao bì” được đăng ký quyền tác giả cũng được hưởng quyền bảo hộ về sở hữu trí tuệ giống như nhãn hiệu. Liệu nhận định này có đúng không? Nếu vậy, chỉ cần đăng ký bản quyền thì không cần phải đăng ký nhãn hiệu nữa?

KENFOX IP & Law Office cung cấp các phân tích, nhận định trong một vụ án xâm phạm bản quyền được xét xử bởi Tòa án Trung Quốc, từ đó, rút ra các nhận định quan trọng trong việc xây dựng chiến lược bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ cho doanh nghiệp nước ngoài tại Việt Nam.

Bối cảnh

Công ty công nghệ ở Thâm Quyển là một doanh nghiệp chuyên nghiên cứu và phát triển các sản phẩm chăm sóc răng miệng, đã sáng lập nhiều [thương hiệu nổi tiếng](#) và bán chạy trên mạng như “Kem đánh răng Cá mập XXX”. Công ty này đã đăng ký quyền tác giả cho thiết kế bao bì liên quan dưới dạng tác phẩm. Theo trang chi tiết sản phẩm của kem đánh răng “XXX Thai”, nhà sản xuất của loại kem này là Công ty XXX Diệp ở Quảng Châu, công ty này cũng là chủ sở hữu nhãn hiệu “XXX Thai”, và trong tên liên kết sản phẩm đều sử dụng các cụm từ như “Kem đánh răng Cá mập XXX” để quảng bá.

Công ty công nghệ ở Thâm Quyển cho rằng hành vi của Công ty XXX Diệp và nhà phân phối XXX Hòa Thương Hành đã xâm phạm quyền tác giả của mình, nên đã yêu cầu tòa án ra phán quyết buộc chấm dứt hành vi xâm phạm, Công ty XXX Diệp phải chịu trách nhiệm bồi thường thiệt hại mang tính trừng phạt với số tiền 6 triệu Nhân dân tệ, còn nhà phân phối XXX Hòa Thương Hành phải bồi thường 30 nghìn Nhân dân tệ.

Phán quyết của tòa án

Tòa án Nhân dân Sơ cấp số Một thành phố Đông Quan sau khi xét xử xác định rằng: Bị đơn là Công ty XXX Diệp đã sản xuất sản phẩm bị kiện và trưng bày, bán sản phẩm đó trên cửa hàng trực tuyến của mình mà không được phép, đã xâm phạm [quyền sao chép](#), [quyền phân phối](#) và [quyền truyền đạt](#) đến công chúng qua mạng của nguyên đơn đối với tác phẩm liên quan. Bị đơn XXX Hòa Thương Hành đã xâm phạm [quyền phân phối](#) và [quyền truyền đạt qua mạng](#) của nguyên đơn đối với tác phẩm đó. Tòa án đã tuyên Công ty XXX Diệp phải bồi thường cho nguyên đơn 6 triệu Nhân dân tệ, còn XXX Hòa Thương Hành phải bồi thường 30 nghìn Nhân dân tệ.

Ngoài ra, tòa án cho rằng Công ty XXX Diệp đã [có ý thực hành vi xâm phạm](#) với [tình tiết nghiêm trọng](#), đồng thời từ chối cung cấp sổ sách kế toán và tài liệu liên quan đến việc sản xuất và kinh doanh sản phẩm vi phạm theo yêu cầu của tòa án, cấu thành hành vi cản trở việc chứng minh. Công ty này còn nhiều lần nộp các bằng chứng giả mạo, không khai báo trung thực các tình tiết của vụ án, không chịu sửa sai, hành vi của họ đã vi phạm nguyên tắc trung thực và thiện chí trong tố tụng dân sự, gây cản trở nghiêm trọng đến việc xét xử của tòa án nhân dân. Do đó, tòa án đã quyết định xử phạt hành chính Công ty XXX Diệp với số tiền 200 nghìn Nhân dân tệ nhằm mục đích răn đe.

Một số điều cần ghi nhớ

- 1. Thiết kế bao bì sản phẩm có thể được bảo hộ đồng thời bởi pháp luật về quyền tác giả (với tư cách là tác phẩm mỹ thuật ứng dụng) và pháp luật về sở hữu công nghiệp (với tư cách là nhãn hiệu), nếu đáp ứng các điều kiện riêng biệt của từng loại quyền. Công ty công nghệ ở Thâm Quyển đã sử dụng quyền tác giả để khởi kiện Công ty XXX Diệp và nhà phân phối XXX Hòa Thương Hành vì đã xâm phạm quyền tác giả khi gắn/sử dụng “[thiết kế bao bì sản phẩm](#)” được bảo hộ [quyền tác giả](#).
- 2. Tuy nhiên, nhận định rằng “thiết kế bao bì sản phẩm” sau khi được đăng ký quyền tác giả cũng được bảo hộ như một [nhãn hiệu](#) là [chưa hoàn toàn đúng](#), và cho rằng “chỉ cần đăng ký bản quyền là không cần đăng ký nhãn hiệu” là [không đúng về mặt pháp lý](#).
- 3. Sự khác biệt cơ bản giữa quyền tác giả và quyền đối với nhãn hiệu:

Tiêu chí	Quyền tác giả (tác phẩm mỹ thuật ứng dụng như bao bì)	Nhãn hiệu
Cơ sở bảo hộ	Luật Sở hữu trí tuệ	Luật Sở hữu trí tuệ

Điều kiện bảo hộ	Tác phẩm gốc, có tính sáng tạo, được thể hiện dưới hình thức nhất định	Có khả năng phân biệt, không trùng/tương tự gây nhầm lẫn với nhãn hiệu khác
Phạm vi bảo hộ	Bảo hộ hình thức thể hiện cụ thể của tác phẩm (ví dụ: hình ảnh bao bì cụ thể)	Bảo hộ dấu hiệu (từ ngữ, hình ảnh, màu sắc...) dùng để phân biệt hàng hóa/dịch vụ
Mục đích sử dụng	Bảo hộ sáng tạo nghệ thuật (bao bì như một <i>tác phẩm</i>)	Bảo hộ chức năng phân biệt thương mại (bao bì như một <i>dấu hiệu nhận biết nguồn gốc</i>)
Chứng minh hành vi xâm phạm	Phải chứng minh sao chép trái phép	Phải chứng minh <i>gây nhầm lẫn</i> về nguồn gốc thương mại
Thời hạn bảo hộ	Thời hạn bảo hộ quyền tài sản đối với tác phẩm mỹ thuật ứng dụng là 75 (bảy mươi lăm năm) kể từ khi tác phẩm được công bố lần đầu tiên.	Vô thời hạn, nếu được gia hạn theo quy định

4. Phạm vi bảo hộ và điều kiện cấu thành hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với thiết kế bao bì sản phẩm được xác định như thế nào?

Khi [thiết kế bao bì được đăng ký quyền tác giả](#):

- Nó được bảo hộ với tư cách là tác phẩm mỹ thuật ứng dụng, chủ yếu bảo vệ hình thức cụ thể, không phải chức năng nhận diện thương mại.
- Nếu người khác sao chép y nguyên hoặc gần như y nguyên thiết kế đó để sản xuất hoặc phân phối, hành vi đó có thể cấu thành xâm phạm quyền tác giả.
- Tuy nhiên, nếu bên kia thay đổi vài chi tiết nhỏ để tránh bị coi là "sao chép", hoặc tạo ra thiết kế tương tự về ấn tượng thương mại nhưng không giống về hình thức cụ thể, thì việc sử dụng đó có thể không bị coi là xâm phạm bản quyền, nhưng lại có khả năng gây nhầm lẫn về nhãn hiệu - và đây là phạm vi bảo hộ của nhãn hiệu.

5. Vì sao nên đăng ký nhãn hiệu cho thiết kế bao bì có tính nhận diện?

Nếu bao bì có chức năng giúp người tiêu dùng nhận biết sản phẩm, thì:

- Đăng ký nhãn hiệu là cách duy nhất để bảo hộ chức năng này một cách trực tiếp.
- Quyền tác giả không bảo hộ chức năng phân biệt thương mại của bao bì – tức là nếu chỉ đăng ký bản quyền mà không đăng ký nhãn hiệu, thì chủ sở hữu có thể mất quyền yêu cầu xử lý hành vi bị cho là vi phạm của tổ chức, cá nhân sử dụng bao bì tương tự nhưng không sao chép y nguyên.
- Trong thực tiễn, nhiều chủ sở hữu của các thương hiệu nổi tiếng đều vừa đăng ký quyền tác giả cho thiết kế bao bì sản phẩm và vừa đăng ký nhãn hiệu để có được sự bảo hộ toàn diện. Lý do thú vị là, bên thứ ba có thể không sao chép y nguyên thiết kế (tránh được xâm phạm bản quyền), nhưng lại sử dụng một thiết kế tương tự gây nhầm lẫn trên sản phẩm cùng loại, khiến người tiêu dùng lầm tưởng về nguồn gốc sản phẩm (xâm phạm nhãn hiệu). Ngược lại, một bên có thể sao chép thiết kế đó cho mục đích khác không liên quan đến sản phẩm cùng loại nhưng vẫn là hành vi xâm phạm bản quyền.

Tóm lại, việc đăng ký bản quyền cho thiết kế bao bì là cần thiết để bảo hộ chống sao chép tác phẩm đó, nhưng không thể thay thế cho việc đăng ký nhãn hiệu nếu mục đích của doanh nghiệp là bảo vệ chức năng phân biệt nguồn gốc sản phẩm của thiết kế đó trên thị trường và chống lại hành vi gây nhầm lẫn cho người tiêu dùng. Ngược lại, việc đăng ký nhãn hiệu cũng không thay thế hoàn toàn cho việc đăng ký bản quyền. Để có sự bảo hộ mạnh mẽ và toàn diện nhất cho thiết kế bao bì vừa có tính sáng tạo nghệ thuật vừa đóng vai trò nhận diện thương hiệu, doanh nghiệp nên xem xét đăng ký cả quyền tác giả và quyền nhãn hiệu tại Việt Nam.

Nguyễn Vũ Quân | Partner, IP Attorney

Đỗ Thị Phấn | Special Counsel

Hoàng Thị Tuyết Hồng | Senior Trademark Attorney

Contact

KENFOX IP & Law Office

Building No. 6, Lane 12/93, Chinh Kinh Street, Nhan Chinh Ward, Thanh Xuan District, Hanoi, Vietnam

Tel: +84 24 3724 5656

Email: info@kenfoxlaw.com / kenfox@kenfoxlaw.com